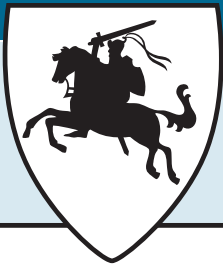

“
SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Lietuva negirdi vaikų sielų skausmo

Kūdikystėje, vaikystėje, paauglystėje jis perėjo visą sovietinio palikimo vaikų globos sistemos pragarą. Gyvų tėvų našlaitis prieš skausmą ir pažeminimą ėjo ne kumščiais, o nuoga širdimi. Todėl neišmoko vogti, kankinti, žeminti, keršyti ir nekęsti. Kokia ta tėvų nemeilės kaina, atvedusi į šaltus ir bejausmius valdiškus namus, jis sudėjo į knygą ir filmą. Teatro ir kino aktorius, režisierius, pedagogas, politikas, tėvas... Taip trumpai galima apibūdinti Alytaus m. savivaldybės tarybos nario Roberto Šarknicko veiklą. Kaip pats teigia, jam labiausiai norėtųsi dirbti, kad kuo mažiau būtų kenčiančių, tėvų paliktų vaikų, ir iš esmės pakeisti visą vaikų globos sistemą.

R Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

- Neseniai skaitytojams pristatėte knygą „Šarkos sielos šauksmas“. Joje - autentiški vaikystės išgyvenimai valdiškuose namuose, gimtųjų namų ilgesys, motinos ilgesys. Ir tai ne vienintelis jūsų šauksmas šia skaudžia tema. Prieš kelio meta metų sukūrėte filmą „Nepalikit, prašau“, kuriame atskleidėte skaudžius globos namuose augančios mergaitės išgyvenimus. Kodėl tėvai stengiasi palikti savo vaikus, kaip nereikalingus jiems daiktus? - klausėme Roberto ŠARKNICKO.

- Mūsų, išmėtytų vaikų, yra daug, per daug tokioje mažoje valstybėje kaip Lietuva. Suskaičiavus, kiek nuo pirmų internatų, vaikų globos namų iki dabar juose užaugo beglobių vaikų, susidarytų didžiulis miestas. Turbūt tai būtų vienas didžiausių Lietuvos miestų, kuris vadintųsi Nemylėtų vaikų miestu. Tyli motinos, nes bijo atverti savo sielos žaizdų pandoros skrynį. Dar blogiau, kad tyli valstybė. Tylėjo ji dvidešimt penkerius Nepriklausomybės metus. Tik kosmetiškai kažką bandė reformuoti. Ačiū nors už tiek. Tikiu, kad būtų lengviau, jei mano likimo broliai kalbėtų daugiau ir atviriau. Paprastas pavyzdys: visi kalba apie krepšinį, ir krepšiniui lengviau, skiriama daug pinigų. Jei mes, našlaičiai, daugiau kalbėtume, tikiu, kad ir mus labiau išgirstų. Valstybė dabar dažniausiai sprendžia pasekmes, bet ne užvilktas priežastis.

- Globos namai jau uždaromi, kalbama, kad jų apskritai neliks. Vaikai būsia perkelti į mažesnius namus, apgyvendinami šeimynose. Bet ar nuo to sumažės našlaičių?

- Globos namai uždaromi, bet yra viena svarbi detalė - kaip uždaromi ir kokiomis priemonėmis tai daroma. Perkėlus našlaitį iš didesnio namo į mažesnį, niekas nepasikeis. Keičiasi tik namo fasadas, o kaip pakeisti vaiko vidinį gyvenimą, niekas negalvoja. Tiesa, vienokių ar kitokių bandymų yra, bet tai tik lašas jūroje. Atsidūrus vaikui globos namuose, turi jam būti paruoštas kelias, kokioje aplinkoje ir su kuo augs, kai baigs mokyklą, kas jam meškerę į rankas įduos, kad galėtų pats pasigauti žuvį, kabintis į gyvenimą. Pastato išorė, lova, vadinamoji šeimyna neįveikia vaiko širdelės tylaus šauksmo: „Mama, kada tu mane pasiimsi į namus, savo namus, bet kokius, kokius tik turi?“ Lankau

vaikų globos namus ne vienus metus, ir patikėkite, situacija ne ką geresnė nuo tų laikų, kai aš ten gyvenau. Vieni globotiniai valkatauja, vaginėja, uždarbiauja šaltyje stotyse. Ir tik nedidelė dalis, ačiū Dievui, išsikapanoja ir gyvena ramesnį gyvenimą.

- Blogai ne tik globos namuose. Praėjusią žiemą tėvas sumetė į šulinį ir nuskandino du mažylius. Aną savaitę du pririštus vaikelius senelis sutalžė malka. Ir dar, ir dar... Kodėl tai vyksta?

- Taip yra todėl, kad valstybė mato tik pasekmes, o ne priežastis. Viskas turi būti sprendžiama ne priešokomis, o kompleksiskai. Manau, kad problemų yra dešimtys: švietimo, auklėjimo spragos, socialinių darbuotojų ir psichologų trūkumas, bendruomenės, kaimynų budrumo stoka, pareigūnų veiksmų ribojimas. Nėra bendro tinklo, kurį būtų galima užmesti, taip apsaugant vaikų likimus. Nėra bendro stalo, prie kurio susėtų darbo biržos, anoniminių alkoholikų klubo, policijos, psichologijos, socialinių reikalų, bendruomenės, teisėtvarkos, jaunimo atstovai. Jie turėtų būti šeimos taryba, visa matanti, visa girdinti, visa aprėpianti, - žūvančių sielų gelbėtojai. Tokios tarybos turėtų būti kiekvienoje savivaldybėje, gink Dieve, ne ant popieriaus, ne pinigų projektų surištos, o dirbančios dėl žmonių. Tapęs Alytaus miesto tarybos nariu, nuo pat pradžių dirbau, kad tokia visuomeninė organizacija mūsų mieste atsirastų. Patikėkite, tai labai gerai veikiantis aparatas, padėjome ne vienai šeimai įveikti sunkumus. Skaudu žiūrėti, kaip kaimuose, miesteliuose, nutriušusiuose bendrabučiuose, globos namuose vegetuoja užmiršti, nurašyti žmonės. Aš pats iš ten atėjęs, todėl žinau tokio gyvenimo kainą. Laimei, sutikau žmonių, kurie man buvo autoritetas, padėjo rasti jėgų išsikapstyti. Ne visiems pavyksta, ir tai nereiškia, kad jiems yra uždrausta gyventi gražesni gyvenimą. Lankausi bendrabučiuose, matau, vaikai prausiami apipelijusiuose dušu kambarėliuose, vaikšto remonto nemačiusiais koridoriais, nutriušusiomis laiptinėmis. Ir tai XXI amžiuje, laisvoje Lietuvoje? Prisėdu su vaikais tose laiptinėse, kalbu su jais, raginu juos aktyviau dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Ir netylėti, ir nebūti abejingiems, nepasiduoti. Dėjau pastangas, kad Alytuje atsirastų visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“, kur vaikai galėtų mokytis, klausytis

► Robertas Šarknickas su šeima - žmona Agne, dukrelėmis Patricija ir Julija

įdomių žmonių, patys tvarkytų aplinką ir patys ruošęsi ateičiai.

- Kai kuriose valstybėse, tarkim, Gruzijoje, vaikų namų nėra. Jeigu kas atsitinka šeimoje, vaikus paima auginti kiti šeimos nariai. Globos įstaigose nė susiderėjęs nerasi čigonų vaikų. Tas pats buvo anksčiau ir Lietuvoje - netekusį gimdytojų vaiką užaugindavo giminės. Kas mus dabar pakeitė?

► Kaip iš nemeilės valstybės nepadeda savo žmonėms, taip iš nemeilės jie ir išvažiuoja

- Tai priklauso nuo kiekvienos tautos mentaliteto, kultūros. Tyrimo nesu atlikęs, tad nenoriu klaidinti, kas atsitiko su mūsų Lietuva. Tik žinau viena - kad labai ilgai valstybė neskatinė savo piliečių būti atsakingų vieniems už kitus, neragina padėti laimėje ir nelaimėje. Net piliečių bendruomenės kai-

muose, miestuose atsirado tik prieš 10-15 metų. Jos pradėjo formuotis mąstyseną, kad padėti kaimynui, giminaičiui, draugui, net nepažįstamam yra svarbiausia. Bet vis dar gyvename ir dirbame sau, o įskaudinta Lietuva ir toliau išsivažinėja. Kol nebus požiūrio ir pagarbos žmogui, traukinys ir toliau važiuos nesustodamas, palikdamas griūvančias sodybas, tuščius apleistus būstus, nusivylusius ir abejingus žmones.

- Išvažiuoja dažniausiai ne tie, kuriuos savo knygoje pavadinau įskaudintų sielų šarkomis. Išvažiuoja stipresni, o šarkos ir visa atsakomybė už jas lieka Lietuvai. Jiems numetami trupinėliai pramisti (o gal pragerti?). Bet tai nėra pagalba. Kas turi įvykti, kad pralaužtume užburtą ratą?

- Kaip iš nemeilės valstybės nepadeda savo žmonėms, taip iš nemeilės jie ir išvažiuoja. Paprastas dėsnius. Sąžiningai dirbančiam žmogui nėra malonu, kai valstybė juo nesirūpina - eiliniu žmogumi, jaunu ir senjoru. Man taip pat nėra malonu, kai didžiulius pinigus kraunasi gobšuoliai, dirbantiems numesdami grašius. Pasijutę atstumtaisiais, vieni geria už visus, kiek turi, kiti vagia, kad turėtų už ką gerti. Gims ta vaikai, ir jie, kaip ir jų biologiniai tėvai, tampa valstybės išlaikytiniais. Galiausiai, galutinai praradę viltį, be skausmo tyliai apleidžia šią ašarų pakalnę. Toks yra neviltingas ratas... Niekaip nesuprantu, šešėlyje vartosi milžiniškos sumos pinigų ir per tiek metų niekaip nesugebama sutvarkyti visos sistemos. Galima vardinti klaidas, raginti jas taisyti. Jeigu ir pradėsime taisyti, tai užtruks ne vienus metus. Kol klaidos braukomos, sužeistų sielų turime ir turėsime. Man, pakilusiam iš purvo, šalčio vaikystėje, norisi tikėti, kad su kiekviena diena bus ramiau ir geriau, bet žinau, kad nieko iš nieko nebūna.

Lietuvos paribio kultūros sargas

Marijonas Savickas

Dauguma atvykstančiųjų į Ignaliną nuo Vilniaus pravažiuoja nuorodą į Ceikinius. Šis Lietuvos kampas ne ką mažiau vaizdingas nei Aukštaitijos NP kalvynai. Šiandien sunku įsivaizduoti, kad anksčiau - prieš kokius 70 tūkst. metų - visa ši teritorija buvo jūros dugnas.

Nutirpęs ledynas 2 km už Ceikinių paliko penktą pagal aukštį - 288,9 m - Lietuvos kalvą Nevaišius (Aukštojo kalva - 293,8 m, Lada-kalnis - 175 m). Aukščiausiomis keteromis pravingiuoja Nemuno ir Dauguvos upių takoskyra. Ateina ji pro Ceikinius nuo Švenčionių, nusitęsia Daugėlišio, vėliau Zarasų pusėn. Šio krašto aukštumos - aukštupių žemė. Prof. Č.Kudaba Ceikinius vadino kalnų kaimeliu ir labai įspūdingai pasakodavo apie įstabų kaimo aidą, informuojantį, kas, ką kokiame kaimo kampe veikia, kokias dainas dainuoja... Nuo senovės prekybinis ir karinis kelias, jungęs Vakarų ir Centrinę Europą su Rytų Europa, ėjo per Vilnių, Pabrądę, pro karališkąjį Mindaugų dvarą Švenčionyse, Vidžius, Drukšų pilį, Daugpilį į Rygą. Ši kelių rusų kronikos minėjo jau XI-XIII a. aprašydamos lietuvių ir slavų kovas. Pietrytinė Ignalinos rajono pusė pateko į aktyvaus judėjimo zoną, todėl joje jau buvo daug dvarų, nes vietovę raižė keliai.

Kai kaimuose mažėja kultūros įstaigų, šiandienos krašto metraštininkai, paveldo saugotojai, bendruomenių telkėjai, žinių perteikėjai vėl tampa patriotiškai nusiteikę kunigai. Nors šiuose kraštuose pirmiausia kūrėsi evangelikų reformatų bažnyčios, dabar tai katalikų parapijos. Ceikinių ir Mielagėnų parapijų tikinčiuosius maldai kviečia kun. Marijonas Savickas. Jo rūpesčiu buvo gražiai suremontuota pati Ceikinių bažnyčia, gražiai tvarkomas Ceikinių bažnyčios šventoriuje palaidoto kunigo, Helsinkio grupės nario Karolio Garucko (1908-1979 m.) kapas. Kun. M.Savicko gerbiamas kolega aktyviai gynė bažnyčios ir žmogaus teises, pasisakė už blaivybę, kategoriškai atsisakė dalyvauti tarybų valdžios rinkimuose, su kolegomis rašė raštus dėl kunigų ir tikinčiųjų persekiojimo, tarybmečių aktyviai gynė žmogaus teises ir įspėjo, kad į užsienio informacinę erdvę patenka perdėm optimistiška nuomonė apie tikėjimo laisvę tuometinėje Lietuvoje. Kunigas po mirties apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžiumi.

Tame pat šventoriuje - ir tėvo Stanislovo bendrakursio, tremtinio kunigo Kazimiero Vaičionio, sakiu-sio, kad žmogus negali padaryti tiek, kad Dievas negalėtų atleisti, kapas. Šalia ir vieno iš didžiųjų Lietuvos dainininkų Kipro Petrausko, kurio tėvas vargonininkavo Ceikinių bažnyčioje (brolis Mikas gimė Palūšėje), gimtinė. Pavasarį Ceikiniai patyrė netektį - sudegė bažnyčia. Beveik mėnesį jos likimas buvo neaiškus, nes Lietuvos bažnytinė vyriausybė atsisakė ją atstatyti. Buvo pradėti rinkti parašai atstatymo leidimui gauti. Kun. M.Savickas

► Kunigas Marijonas Savickas

ėmėsi titaniškų žygių, ir po ilgų ir gana audringų derybų Katalikų bažnyčios Lietuvoje vadovybė vis dėlto leido atstatyti buvusį liaudies meno paminklą. Darbai sparčiai juda į priekį, žmonės iš paskutiniųjų aukoja atstatymo darbams.

Ir tai ne viskas apie Ceikinius. Garbusis kunigas Marijonas Savickas pasakojo, kad pastaraisiais metais, remontuodami dabar jau sudegusią bažnyčią, darbininkai po altoriumi rado lobį. Manoma, kad tai sukilėlių palikimas, nes ją tvarkant tarp vargonų buvo rasta patalpa, kurioje, pasak jo, buvo slepiami sukilėliai. Senesniais laikais bažnyčioje vyko ir bajorų seimelio sueigos. Komunikabilusis kun. M.Savickas apie paveldą gali ir pasakoja daug visiems, kam tai įdomu. Tai unikalus žmogus, kurio rankomis tiesiogine ta žodžio prasme gaivinamas visas šis rajono paribys.

Atviros širdies kunigas - žmogus yra malonus ir savo luomo žmonėms, ir su šypsena pasitinka visus, apsilankančius jo tarnystės vietose - Ceikiniuose ir Mielagėnuose. Jis pats jau tapo puikiu gidu, mielai pasakoja apie šias ir kitas savo tarnystės vietas: stebuklingąjį šaltinį jo pastangomis suremontuotoje Paringio bažnytelėje, vargus tvarkant Smalvų maldos namus. Anykštėnai didžiudamiesi M.Savicką laiko savo kraštiečiu. Šioje poetiškoje žemėje jis gimė 1950 m. Negalėdamas iškart įstoti į Kauno kunigų seminariją, 1968-1970 m. dirbo miško kirtėju, laiškanešiu, kol buvo pašauktas atlikti privalomąją karinę tarnybą sovietinėje kariuomenėje. 1970-1972 m. jis tarnavo kariniuose daliniuose Glazgove (Ir-kutsko sritis, Rusija) ir netoli Prževalsko Kirgizijoje, kur likvidavo žemės drebėjimo pasekmes.

Kunigas aktyviai dalyvauja bendruomenės gyvenime. Mielagėnų bažnyčioje saugoma Mielagėnų vė-

liava su herbu. Mielagėnų herbas - iksas, arba susikirtimas, simboli-zuojantis čia ėjusių gana svarbių prekybinių kelių sankirtą. Miela-gėnai minimi jau XVII a. pabaigoje. Dokumentai rodo, kad Paliesiaus, Mielagėnų ir Krikonių dvarų savi-ninkai buvo Livonijos taurininkai Justina ir Kazimieras Kublickiai. Būtent jie ir prisidėjo prie to, kad Mielagėnai buvo viena dvasiškai ir materialiai turtingiausių gyvenviečių. Jų dėka Mielagėnai įgijo mies-telio statusą, jų prašymu LDK ku-nigaikštis Stanislovas Augustas 1768 m. rugpjūčio 13 d. suteikė privilegiją Mielagėnuose rengti sa-vaitinius turgus ir tris metinius prekymečius. Tai ne tik kėlė Mie-lagėnų, jų savininkų autoritetą, bet ir smarkiai paveikė ekonominį gy-venimą. Bažnyčia buvo gausiai ap-dovanota ir nuolat remiama. Da-bartinė bažnyčia buvo pradėta sta-tyti 1779 m. anūko Juozo Kublickio

► Kun. M.Savickas apie paveldą gali ir pasakoja daug visiems, kam tai įdomu. Tai unikalus žmogus, kurio rankomis tiesiogine ta žodžio prasme gaivinamas visas šis rajono paribys

lėšomis. Pačios parapijos dydis il-gus gyvavimo šimtmečius beveik nesikeitė. Ši bažnyčia nepatyrė nei gaisrų, nei sugriovimų. Joje kuni-gavo daug iškilių kunigų, išsiskiria 1925-1939 m. kunigavęs šviesuolis Karolis Gumbaragis. Jis 1926 m. įkūrė Mielagėnuose Šv. Kazimiero draugijos skyrių, platino lietuvišką spaudą, buvo persekiotas Lenkijos administracijos, o bolševikų iš-tremtas į Sibirą. M.Savickas, per-nai minėjęs kunigystės jubiliejų, į Mielagėnus buvo paskirtas 1983 m. Šiuo metu jis yra dvidešimtas ir ilgiausiai iš Mielagėnų bažnyčioje

kunigavusių - net 33 metus. La-biausiai kunigas džiaugiasi, kad pa-rapijos žmonės religingi. Net aštuoni parapijiečių vaikai tapo kuni-gais. Du iš jų kunigystę pasirinko jau jam vadovaujant parapijai. Vidas Smagurauskas net tapo jo „virši-ninku“ Ignalinoje...

Tik atvykę į Mielagėnus supra-site, kodėl M.Savicko veikla išskir-tinė: toks įspūdis, kad bažnyčia - dar vadinama mažąja Katedra - ir ją supantys pastatai yra lyg atskiras kaimo „mikrorajonas“, lyg gabalėlis kaimo, apšviesto galingais prožek-toriais. Jus pasitiks kažkokia šviesa, kurią galima mistifikuoti ir vadinti dvasios namų šviesa, bet greičiau-siai tai šviesiai ir šviežiai dažytų pastatų skleidžiamas gaivumo po-jūtis. Bažnyčią supanti klebonija, parapijiniais senelių namais pavers-tas apleistas darželio pastatas, gautas kaip kompensacija už naciona-lizuotas bažnyčios statinius... Visa

linės paramos ir labdaros, aplinkos tvarkymo, kultūros ir meno puose-lėjimo srityse jam suteiktas Ignali-nos rajono garbės piliečio vardas (2005 m.), 2015 m. buvo apdovano-tas Kultūros ministerijos garbės ženkle „Nešk savo šviesą ir tikėk“.

Nesu girdėjusi, kad jis kam ne-atvertų Mielagėnų bažnyčios durų ir neleistų pasigėrėti joje saugo-mais Vincento Smakausko tapybos ir skulptūros darbais, įstabiai dro-žinėta neobarokine sakykla su ho-reljefais ir dviejų angeliukų skulp-tūromis, skulptoriaus Labanausko (1853 m.) stulbinančiomis neogo-tikinėmis meniškai drožtinėmis vi-dinėmis durimis, J.Fražė darbo me-taliniu barokiniu ornamentuotu ta-bernakuliu. Kunigas besidomini-tiems visada maloniai papasakoja parapijos ir bažnyčios, neatsiejamai susijusios su miesteliu ir netolimo Paliesiaus dvaru, istoriją, pristato V.Smakausko gyvenimo ir kūrybos istoriją. V.Smakauskas - vienas ryškiausių Vilniaus meno mokyklų atstovų. Jis išsiskyrė aukšta inte-lektualine kultūra ir kūrybiniu vi-sapusiškumu. Vienodai tobulai kū-rė tapybos, skulptūros, grafikos darbus, analizavo dailės teoriją. Netolimo Krikonių dvaro dvarinin-kaitės E.Kublickaitės vyras V.Smakauskas pats buvo 1797 m. gimęs Vilniuje (mirė - 1876). Dirb-damas provincijoje turėjo galimy-bes stebėti kaimo žmonių gyveni-mą. Iš šiandienos žvelgiant para-doksalu, bet jis paveiksle „Žydų vestuvės“ pirmasis Lietuvoje nu-tapė cimbolus, o mūsų amžiuje Mielagėnų parapijos muzikantas J.Lechovickas visoje Lietuvoje gar-sėja kaip ypatingos grojimo manie-ras cimbolininkas... Mielagėnų bažnyčią puošia jo tapyti didingi pa-veiksmai „Šv. Matas Evangelistas“, „Šv. Morkus Evangelistas“, „Šv. Lukas Evangelistas“, „Šv. Jonas evangelistas“, didįjį altorių puošia jo paveikslas „Šv. Jonas Krikštyto-jas“, presbiterijoje - „Jėzus Kristus Nukryžiuotasis“. 1838 m. jis sukū-rė portiką puošiančias didingas Šv. Petro ir Šv. Povilo stiuko skulptū-ras, o presbiterijoje - Kublickių biustus ir paminklinę lentą. M.Savicko rūpesčiu V.Smakausko paveikslus restauravo puikūs res-tauratoriai iš Sankt Peterburgo V.Korbanas ir V.Nikiforovas (net vėliau priėmęs katalikybę).

Nesibaigiančių rūpesčių rate kun. Marijonas Savickas randa lai-ko kiekvienam atvykusiam. O jo durys retai užsidaro: čia ir parapi-jiečiai, ir vietos bei respublikos po-litikai su savo rinkimų pažadais, ir šeimos šventes švęsti susiruošę, ir bėdos prispausti, ir menotyrinin-kai, ir žurnalistai, ir turiningų va-saros įspūdžių beišeškantys, o pas-taruoju metu ir į gretimo Paliesiaus dvaro muzikinius renginius be-vykstantys... Dažnam atvykstan-čiam jis nepatingi varpais paskam-binti, o išvažiuojant jus perže-gnos... Ir nors būsite ne iš šios pa-rapijos, pasijusite pakylėti link dan-gaus. O tai padaro vienas geras, jautrus, atidus žmogus - kunigas Marijonas Savickas.